

Ozadje politike

Enakost spolov je temeljno načelo, ki je sestavni del človekovih pravic in osnovni pogoj za to, da se človekove pravice uporabljajo in da jih lahko uživajo vsi. V Dunajski deklaraciji in akcijskem programu so „pravice žensk in deklic“ opredeljene kot „neodtujljiv, celosten in nedejliv del splošnih človekovih pravic“. Dalje, v deklaraciji se poziva k upoštevanju človekovih pravic žensk pri vseh dejavnostih Združenih narodov. Tako so bile človekove pravice žensk obravnavane in določene v več mednarodnih in evropskih pravnih instrumentih.

Mednarodni instrumenti in zakonodaja o človekovih pravicah

- Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, v kateri so človekove pravice žensk opredeljene kot človekove pravice.
- Konvencija ZN o pravicah invalidov (2007), ki je edini mednarodni instrument o človekovih pravicah, ki ga je EU ratificirala.

Instrumenti in zakonodaja Evropske unije o človekovih pravicah

- Pogodbe o Evropski uniji, npr. Pogodba o delovanju Evropske unije (PDEU) (prenovitev leta 2009), s katerimi se potrjuje načelo enakosti in obveznost EU, da odpravi neenakosti, države članice pa so pozvane k boju proti diskriminaciji pri opredeljevanju in izvajanju politik.
- Listina EU o temeljnih pravicah (2000), s katero se je okreplil splošni zakonodajni okvir za človekove pravice v EU, ki določa načelo enakosti spolov in prepoveduje diskriminacijo ter s katero je vsem posameznikom zagotovljena pravica do učinkovitih popravilnih ukrepov in poštenega sojenja.
- Direktive Evropske unije, ki se nanašajo na področja, kot so enake možnosti in enako obravnavanje žensk in moških pri zaposlovanju (2006/54/EU), dokazno breme v primerih diskriminacije zaradi spola (97/80/ES), pravice žrtev kaznivih dejanj, pojma „nasilje na podlagi spola“ in „nasilje v odnosih z bližnjimi“ (2012/29/EU).
- Strategija za enakost žensk in moških 2010–2015, ki države članice spodbuja, naj upoštevajo različne potrebe žensk (vključno z odpravo neenakosti) v okviru zakonodaje in politik, pri čemer uvaja zamisel, da je

nasilje nad ženskami kršitev človekovih pravic.

- Evropski pakt za enakost žensk in moških 2011–2020, s katerim so države članice pozvane, naj sprejmejo potrebne ukrepe za odpravo diskriminacije na različnih področjih družbenega življenja.
- Evropska strategija o invalidnosti 2010–2020.
- Okvir EU za nacionalne strategije vključevanja Romov do leta 2020.
- Okvirni sklep Sveta 2002/629/PNZ z dne 19. julija 2002 o boju proti trgovanju z ljudmi.

Strateški cilji pekinške platforme za ukrepanje in kazalniki EU

- I.1** Spodbujati in varovati človekove pravice s polnim izvajanjem vseh instrumentov človekovih pravic, zlasti Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk.
- I.2** Zagotavljati enakost in prepoved diskriminacije v okviru zakona in v praksi.
- I.3** Doseči pravno pismenost (to je opolnomočenje žensk v zvezi s pravnimi vprašanji).

Vse države članice so ratificirale Konvencijo o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk in so tako pravno zavezane k njenemu izvajanju na podlagi načela potrebne skrbnosti. V okviru te obveznosti države članice redno predložijo nacionalna poročila o sprejetih ukrepih Odboru za odpravo diskriminacije nad ženskami (odbor CEDAW), ki ta poročila analizira in izda posebna priporočila. Dopolnjujejo jih vzporedna poročila, ki jih pripravijo organizacije civilne družbe v posameznih državah. Poleg tega Evropska komisija izdaja letna poročila o enakosti žensk in moških. Do zdaj področje človekovih pravic še ni bilo pregledano v okviru postopka spremljanja pekinške platforme za ukrepanje na ravni EU.

Podatkovna zbirka „Ženske in moški v EU – dejstva in številke“, ki jo je razvil Evropski inštitut za enakost spolov, zagotavlja najnovejše podatke in informacije, ki so na voljo na spletnem naslovu: <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>

Ugotovitve iz vseevropskih podatkov

Zakonodajo o prepovedi diskriminacije je težko prenesti in izvajati

Po navedbah mreže pravnih strokovnjakov Evropske komisije je izvajanje direktiv o enakosti spolov v nekaterih primerih omejeno. Večinoma spolno nevtralen pristop, uporabljen pri ubeseditvi zakonodaje, na primer ovira izvajanje enakosti spolov, tako kot tudi prevladujoči stereotipi v zakonodajnih in sodnih institucijah. Tako je leta 2012 v povprečju samo 22 % državljanov EU-27 menilo, da se njihove vlade učinkovito spopadajo z vsemi oblikami diskriminacije.

Strukturne in institucionalne ovire pri dostopu žensk do sodnega varstva

Ženske se srečujejo s posebnimi strukturnimi in institucionalnimi ovirami pri dostopu do sodnega varstva. Te težave so lahko povezane s stroški sodnega postopka. Poleg tega sodišča in policija morda ne razumejo dovolj nasilja nad ženskami. Zato morajo ženske, ki preživijo nasilje, zaradi nezadostne usklajenosti med sodnimi in kazenskimi institucijami med preiskavami in zbiranjem dokazov morda ponovno spregovoriti o svojih izkušnjah in ponoviti zdravniške preglede. Posledično dolgi sodni postopki in sekundarna viktimizacija lahko poleg družbenega pritiska ženske dejansko odvrtačo od prijavljanja.

Zaradi stereotipov in premajhne zastopanosti žensk v policiji in sodstvu se lahko zmanjša kakovost storitev

za ženske in moške, kar lahko ženske odvrne od tega, da poiščejo pomoč. Tradicionalni vedenjski vzorci in prepričanja, povezani s spolnimi stereotipi, lahko na sodiščih povzročijo spolne predsodke, ki so bili opredeljeni kot eden od razlogov za majhno število sodnih zadev, ki so se končale z obsodbo, in zabeležene visoke stopnje neuspeha.

Z razvojem podatkov in raziskav na nacionalni in evropski ravni bi lažje opredelili ovire, s katerimi se srečujejo ženske, in jih bolje ocenili.

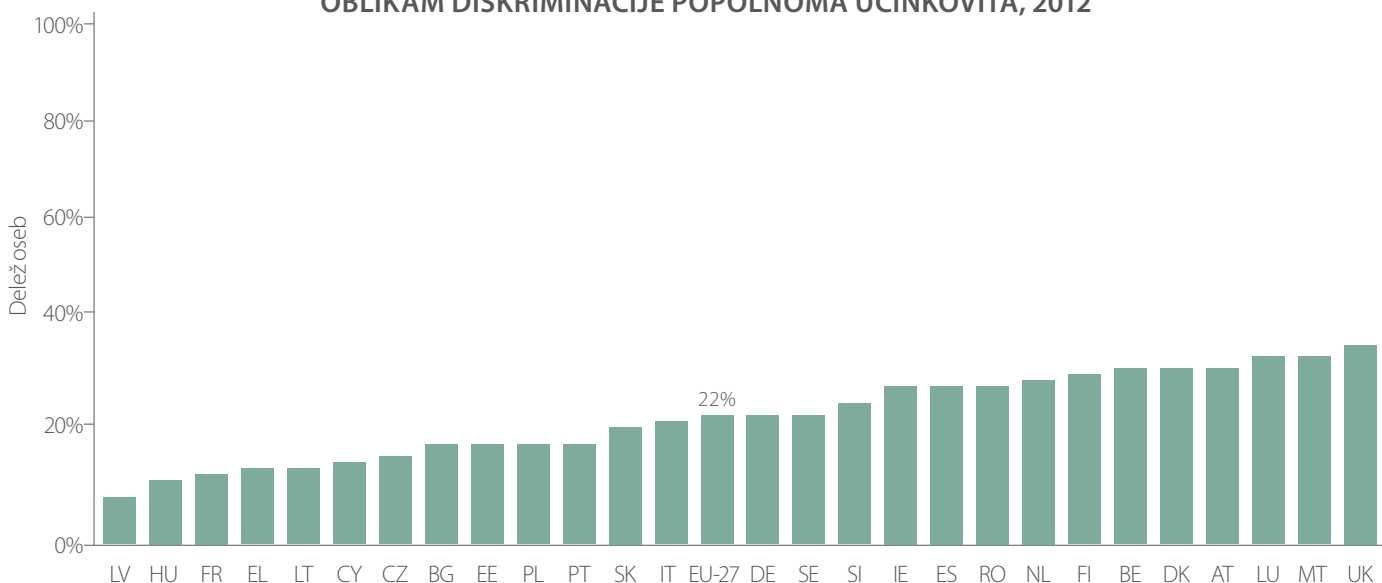
Ženske iz različnih skupin se srečujejo z različnimi težavami pri uveljavljanju pravic

Ženske niso homogena skupina, pravni, institucionalni, strukturni, družbeno-ekonomski in kulturni dejavniki pa lahko še dodatno ovirajo dostop nekaterih žensk do sodnega varstva. Tako se lahko ženske hkrati srečujejo z več oblikami diskriminacije. Pojem presečnosti pomeni, da je diskriminacija, ki jo ženske hkrati izkusijo iz različnih razlogov, več kot samo seštevek in je prej zmnožek, saj so izkušnje diskriminacije neločljive in zapletene.

Presečno diskriminacijo je težko ocenjevati, zlasti kadar gre za vidik spola

Presečna diskriminacija je zapleten pojem, ki ga je težko opredeliti in se zato v pravnih sistemih držav članic različno izvaja. Ob upoštevanju načela primerljivosti je v pravu EU in nacionalnem pravu nujno treba opredeliti referenčno zadevo, da se oceni, ali je bila oseba žrtev diskriminacije. Kadar gre za presečnost, je še zlasti težko najti ustrezne primerjave, zaradi česar je v praksi načelo prepovedi diskriminacije omejeno.

DELEŽ OSEB, KI MENIJO, DA SO PRIZADEVANJA V NJIHOVI DRŽAVI ZA BOJ PROTI VSEM OBLIKAM DISKRIMINACIJE POPOLNOMA UČINKOVITA, 2012

Vir: Posebna raziskava Eurobarometer 393, Diskriminacija v EU v letu 2012

Migranti (vključno z begunci, prosilci za azil in ženskami brez dokumentov)

Večina držav članic prizna pravico do začasnega prebivanja, če se predloži dokazilo o redni pogodbi o zaposlitvi. Vendar priseljenke pogosto delajo v nereguliranih sektorjih in neformalni ekonomiji. Poleg tega se zakoni o prebivanju in zaposlovanju, ki večinoma zanemarjajo vidik spola, še vedno navezujejo na družinski status. Tako so ženske, ki vstopijo v državo kot zakonske partnerice delavca, odvisne od trajnosti njunega razmerja, zato še zlasti težko poiščejo pomoč v okviru sistema kazenskega pravosodja, ko se na primer srečajo z nasiljem na podlagi spola. Dostop do sodnega varstva je težak predvsem za priseljenke brez dokumentov, saj se lahko bojijo, da bodo ob dostopu do pravosodja kriminalizirane. S tem vprašanjem se srečujejo posebno žrtve trgovine z ljudmi in prisilne prostitucije.

Ženske iz manjšinske skupine

Ženske iz manjšinskih skupin (npr. etnične, jezikovne ali verske) imajo omejen dostop do sodnega varstva, saj so bolj izpostavljene revščini in socialni izključenosti. Vendar države članice ne obravnavajo težav in ovir, s katerimi se ženske iz etničnih manjšin srečujejo pri dostopu do trga dela, kljub temu da je vzdržnost sistemov pokojnin in nadomestil večine držav članic odvisna od individualne udeležbe na trgu dela.

Rominje

Romi sestavljajo največjo manjšinsko etnično skupino v EU, ki naj bi po ocenah štela 6 milijonov oseb. Čeprav se izraz Romi pogosto uporablja na ravni politike, pa zakriva različnost znotraj skupine. Rominje se srečujejo z nekaterimi najizrazitejšimi oblikami marginalizacije in diskriminacije ter pogosto nimajo dostopa do javnih krogov, in sicer zaradi obveznosti v zasebnem okolju in zakoreninjenih tradicionalnih vrednot v zvezi z vlogo žensk v njihovih skupnostih.

Invalidke

Med celotnim ženskim prebivalstvom v EU je 16 % invalidnih žensk in deklic. Invalidke so od polkrat do desetkrat pogostejše diskriminirane kot neinvalidne ženske.

Lezbijke ali biseksualke in transspolne osebe

Lezbijke in biseksualke ter transspolne osebe pogostejše kot homoseksualci in biseksualci prijavijo diskriminacijo zaradi njihovega spola.

Starejše ženske

Ženske nad 65. letom starosti se še vedno srečujejo s posebno in precejšnjo diskriminacijo – pri dostopu do zaposlitev ali pri uveljavljanju odškodnin, pri dostopu do sodišč ali policijskih postaj –, saj se morda ne zavedajo storitev, ki jih imajo na voljo, in se ne dojemajo kot žrtve.

Koristne pobude:

Spoštovanje človekovih pravic in enakega obravnavanja žensk spada v okvir dejavnosti več organizacij za človekove pravice v državah članicah in EU. Estonski center za človekove pravice v obdobju 2012–2015 vodi projekt „Mreža za enako obravnavanje“, namenjen spodbujanju enakega obravnavanja in izboljšanju varstva pred diskriminacijo z mreženjem in sodelovanjem med organizacijami civilne družbe ter strateškim zagovorništvom. Danski inštitut za človekove pravice je objavil novo poročilo o stanju, v katerem je želel predstaviti bistvena vprašanja s področja človekovih pravic na Danskem. Prednostne teme v njegovem poročilu za leto 2013 so osredotočene na enakost spolov na Danskem. Poleg tega oddelek danskega inštituta za človekove pravice razvija metode za spodbujanje enakega obravnavanja in prepoved diskriminacije, med orodji, razvitimi na tem področju, pa so „Kolo različnosti“, „Laboratorij različnosti (za zasebni sektor)“ in „Laboratorij enakosti“ (za občine).

DOSEŽKI IN OVIRE NA PODROČJU I: ČLOVEKOVE PRAVICE ŽENSK

DOSEŽKI

- Pomen zagotavljanja enakega dostopa do sodnega varstva je priznan kot temeljno vprašanje.
- Potrebo po obravnavi večplastne ali presečne diskriminacije so priznale nekatere države članice.
- Potreba po podpori ženskam, ki so preživele nasilje, je vse bolj priznana in je privedla do sprejeta naprednejših ukrepov in podpornih mehanizmov v nekaterih državah članicah.

OVIRE

- Ženske in moški ne uživajo enakih pravic.
- Ženske se pri dostopu do sodnega varstva srečujejo z institucionalnimi, ekonomskimi in kulturnimi ovirami.
- Zlasti ženske, ki pripadajo določenim skupinam, imajo težave z enakim dostopom do sodnega varstva.
- Ženske, ki so žrtve nasilja, se še vedno srečujejo s precejšnjimi ovirami pri uveljavljanju odškodnine.
- Za oceno napredka držav članic na tem področju, ki vzbuja zaskrbljenost, niso bili razviti primerjalni podatki ali kazalniki.

Pot naprej za EU

- Razviti kazalnike za oceno napredka držav članic na področju človekovih pravic žensk.
- Odpraviti ovire, s katerimi se srečujejo ženske, zlasti žrtve nasilja, ko zahtevajo odškodnino, če so bile kršene njihove pravice.
- Vsem ženskam zagotoviti enak dostop do sodnega varstva z odstranitvijo ekonomskih, kulturnih in institucionalnih (glede na spol) ovir kot nujen osnovni pogoj za človekove pravice žensk.
- Razviti ukrepe za zagotovitev enakega uživanja človekovih pravic za ženske in moške, da se odpravita večplastna in presečna diskriminacija ter se rešijo posebna vprašanja žensk, ki so preživele nasilje.

MISSING TRANSLATION

Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE)

Das Europäische Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist das EU-Kompetenzzentrum für Gleichstellungsfragen. Das EIGE unterstützt politische Entscheidungsträger und alle relevanten Einrichtungen in ihren Bemühungen zur Verwirklichung der Gleichstellung von Frauen und Männern in Europa und darüber hinaus, indem es spezifisches Fachwissen sowie verlässliche und vergleichbare Daten zur Gleichstellung in Europa bereitstellt.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu>

Das Ressourcen- und Dokumentationszentrum (RDC) des Europäischen Instituts für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist ein innovatives und praktisches Instrument, das dabei hilft, wichtige Ressourcen zur Geschlechtergleichstellung zu finden, den Austausch von Wissen unter den an der Gleichstellungspolitik und -praxis interessierten Personen erleichtert und einen Online-Bereich für Diskussionen und Debatten bietet.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

Kontakt:

Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITAUEN
Tel. +370 521574-44/00

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9493-280-8

doi:10.2839/82394

MH-04-15-022-SL-N